

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247924

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับภาษีมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับภาวะโลกร้อน:
ศึกษากรณีจลาลักษณ์

สุจิตรา อธิสัมพันธ์

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2554

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับภาวะโลกร้อน:
ศึกษากรณีผลลาคาร์บอน

สุจิตรา อธิธิมัยชัย

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

LEGAL PROBLEMS REGARDING CONSUMERS' PARTICIPATION
AND GLOBAL WARMING: A CASE STUDY OF
CARBON LABELING

SUCHITTRA ITTHIMECHAI

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

2011

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับ

ภาวะโลกร้อน: ศึกษากรณีผลลาคาร์บอน

ชื่อผู้เขียน นางสาวสุจิตรา อธิธิมีชัย

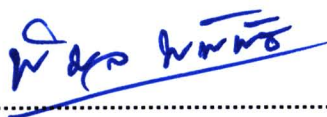
สาขาวิชา นิติศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิทิศ ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

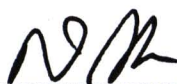
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุทธิพิช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา ตันศิริ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิทิศ)

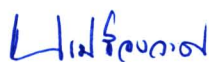
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันตสว่าง)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. บวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับ

ภาวะโลกร้อน: ศึกษากรณีฉลากคาร์บอน

ชื่อผู้เขียน นางสาวสุจิตรา อธิธิมีชัย

ชื่อปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา 2554

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิทิศ ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

247924

ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ และการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การใช้พลังงาน การประกอบกิจกรรม รวมทั้งการบริโภคสินค้าประจำวันก็สามารถสร้างภาวะโลกร้อนได้ โดยที่ผู้บริโภคไม่มีความรู้หรือข้อมูลที่เพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจในการแสดงความรับผิดชอบร่วมต่อการเลือกบริโภคสินค้าคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Product) จากสภาพปัญหาที่กล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษามาตรการฉลากคาร์บอน ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีการรับรองฉลากคาร์บอน 2 ประเภท คือ ฉลากลดคาร์บอน (Carbon Reduction Label) และฉลากคาร์บอน-ฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint Label) ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีขึ้นเพื่อวิจัยถึงสิทธิที่สำคัญของผู้บริโภค คือ สิทธิในการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to be Inform) โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลในกรณีปัญหาภาวะโลกร้อนอันเกิดจากกระบวนการผลิตสินค้า โดยจะศึกษาในหลักเกณฑ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการแสดง

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility--CSR)

จากการศึกษาพบว่า ภายใต้แนวคิดหลักการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกโดยย่อว่า หลักซีเอสอาร์ (CSR) เป็นกรณีของการให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้ประกอบการที่จะแสดงฉลากคาร์บอนหรือไม่แสดงก็ได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เว้นแต่จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นการเฉพาะที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องเปิดเผยหรือให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่สุขภาพอนามัยของผู้ซื้อสินค้าหรือผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายที่สำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแท้จริงและเป็นธรรม คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) อันเป็นกฎหมายพิเศษยกเว้นหลักทั่วไปในการมีเสรีภาพของผู้ประกอบการตามกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐ

ฉะนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกำหนดให้มาตรการฉลากคาร์บอน เกิดจากความสมัครใจ ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้มีส่วนร่วมในการรักษาและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ประกอบการไม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นการกระทบต่อสิทธิของมนุษย์ในการดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งมีกฎหมายรับรองสิทธินี้และกำหนดให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงควรมีการพัฒนาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลในด้านกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกใหม่แก่ผู้บริโภคในการเปลี่ยน แปลงวิถีแห่งการบริโภคไปสู่การเลือกบริโภคสินค้าที่มีคาร์บอนต่ำ อันเป็นการสอดคล้องต่อแนวคิดในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

ABSTRACT

Thesis Title Legal Problems Regarding Consumers' Participation
and Global Warming: A Case Study of
Carbon Labeling

Student's Name Miss Suchittra Itthimechai

Degree Sought Master of Laws

Academic Year 2011

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Dr. Sumalee Wongwitit Chairperson
2. Asst. Prof. Dr. Somchai Rattanachuesakul

247924

Global warming is an important national problem with severe effects on society, economy, and even the existence of human beings. One of the causes is human activity, including the use of energy and agricultural activities, as well as the daily consumption of numerous products. Consumers do not command the requisite knowledge of relevant data such that they can make informed and responsible decisions in selecting products whose use entails low carbon dioxide (CO₂) emissions as a by-product of consumption.

These problems have led the researcher to study carbon labeling measures. At present, Thailand has so far certified two types of carbon labels: a carbon reduction label and a carbon foot print label through the measures adopted by Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public

In this thesis, the researcher investigates the important consumer protection right that consumers have the right to be informed, particularly in regard to the issue of being recipients of data concerning global warming problems resulting from the product manufacturing process of products they may use. Accordingly, the researcher has studied criteria used in consumer protection laws in respect to labels in addition to concepts and theories of sustainable development and principles governing the notion of corporate social responsibility (CSR).

Findings are as follows:

The concept of “CSR” entails that under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007) entrepreneurs are not compelled to display carbon labels. Whether they do so or not is on a voluntary basis with the exception of being required to divulge analogous data in cases in which a said product has direct and specific consequences for the health of product purchasers or consumers. The law which importantly protects consumers by ensuring they have the right to be given accurate and fair information concerning products is the Consumer Protection Act, B.E. 2522 (1979) and its second issue, B.E. 2541 (1998). This law is a special law which grants an exception to the general principle that entrepreneurs are normally at liberty to pursue commercial activities with the express concurrence of the highest law of the state.

Therefore, the effects of a voluntary approach to the matter of carbon labels is incompatible with consumer participation in the conservation and protection of natural resources and becoming fully aware of the deleterious environmental consequences of consuming some products. The consequence is that entrepreneurs do not follow environmentally friendly manufacturing processes when producing products. This is in derogation of the human right to live in a good environment. The law attests to this right and encourages members of the general public to participate in the maintenance of high environmental quality.

Therefore, the researcher recommends the development of pertinent legal principles requiring the imparting of data concerning the degree of carbon dioxide emitted in the course of manufacturing products. This would present consumers with a viable alternative if desirous of selecting for consumption products with low carbon foot prints. It would also be the case that such legal measures would be congruent with the concept of the sustainable development of society in all of its dimensions.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาปราณีจาก ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิทิศ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล ซึ่งได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำต่าง ๆ เสมอ เมื่อผู้เขียนเกิดข้อขัดข้องในการศึกษาทำความเข้าใจ นอกจากนี้ ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความเมตตาของท่านรองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา ตันศิริ ที่สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้ง ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันตสว่าง และท่านอาจารย์ ดร. บวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้ข้อชี้แนะทางการศึกษาที่เกิดประโยชน์แก่ผู้เขียนในการปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นครั้งนี้ คงมีอาจเกิดขึ้นหากปราศจากบุคคลผู้อยู่เบื้องหลัง คือ มารดาของผู้เขียน ซึ่งท่านเป็นผู้ส่งเสริม ผลักดัน ทุ่มเตทำงานหนักเพื่อให้ผู้เขียน ได้สำเร็จการศึกษาในขั้นสูง ผู้เขียนสำนึกในพระคุณของท่านตลอดเวลาในความห่วงใยต่าง ๆ ที่ท่านมอบให้ตลอดจนพี่ชาย พี่สะใภ้และหลาน ๆ ทั้งสองคน คือน้องลิ และ น้องอิน ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกำลังใจและทำให้งานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงได้

ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ ในชมรมนักกฎหมายเพื่อการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ผู้เขียนมุ่งมั่นที่จะทำวิทยานิพนธ์ต่อไป แม้ในบางครั้งจะมีการท้อไปบ้าง ความสำเร็จในครั้งนี้ บุคคลสำคัญที่ต้องเอ่ยนามคือ คุณพิภกมน สุภาพพันธุ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) เป็นอย่างสูง ที่สนับสนุนการให้ข้อมูลอันเกิดประโยชน์ในการศึกษามาแต่แรกเริ่ม และขอบคุณเจ้าหน้าที่ทั้งหลายที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ซึ่งมีอาจเอ่ยนามได้ทั้งหมด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสถานศึกษาอันทรงเกียรติ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหงที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้ศึกษาหาความรู้คู่ไปกับการมีคุณธรรมในการนำไป
ดำเนินชีวิต ผู้เขียนหวังว่าหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าและมีประโยชน์อยู่บ้าง
ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาจิต แด่มารดาอันเป็นที่เคารพรักยิ่ง บิดาผู้ล่วงลับ คณาจารย์-
ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งหลาย ที่อบรมบ่มนิสัยของผู้เขียนมาโดยตลอดตั้งแต่
ครั้งแรกเริ่มที่ได้รับการศึกษาในเยาว์วัย ผู้มีพระคุณทุกท่านซึ่งมีอาจเอยนามได้ทั้งหมด
แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับ
ไว้แต่เพียงผู้เดียว

สุจิตรา อธิรมิชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญตาราง.....	(16)
สารบัญภาพประกอบ.....	(17)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
3. สมมติฐานของการศึกษา.....	8
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	8
5. วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 ความเป็นมาและแนวความคิดการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในภาวะโลกร้อน กับฉลากคาร์บอน.....	10
1. การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกในภาวะโลกร้อน.....	11
2. ผลกระทบที่เกิดจากภาวะโลกร้อน.....	13
3. แนวความคิดการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับฉลากคาร์บอน.....	15
3.1 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development--SD).....	15
3.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility--CSR).....	18

3.3 หลักการธรรมาภิบาลสภาพภูมิอากาศ (Climate Good Governance Principle--CGGP).....	22
3.4 หลักการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับฉลากคาร์บอน.....	26
4. ความหมายและประเภทของฉลากคาร์บอน.....	28
4.1 ความหมายของฉลากคาร์บอน.....	28
4.2 ประเภทของฉลากคาร์บอน.....	31
4.2.1 ฉลากลดคาร์บอน (Carbon Reduction Label).....	31
4.2.2 ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint Label).....	33
5. แนวคิดทฤษฎีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกับฉลากคาร์บอน.....	37
5.1 แนวคิดกฎหมายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี.....	37
5.2 ทฤษฎีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่.....	41
6. สิทธิผู้บริโภคในการรับรู้ฉลากคาร์บอน.....	44
7. การมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในต่างประเทศกับฉลากคาร์บอน.....	49
7.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	49
7.2 ประเทศสหราชอาณาจักร (อังกฤษ).....	51
7.3 ประเทศฝรั่งเศส.....	53
3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคกับฉลากคาร์บอน.....	55
1. กฎหมายภายในประเทศ.....	55
1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	56
1.1.1 สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการ.....	56
1.1.2 การคุ้มครองผู้บริโภคในการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง.....	58

1.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.....	59
1.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก.....	60
1.2.2 หลักเกณฑ์การแสดงข้อมูลในฉลากของ สินค้าที่ถูกควบคุม.....	61
1.2.3 ลักษณะของสินค้าที่ถูกควบคุมฉลาก ตามประกาศ ของคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก พ.ศ. 2541.....	63
1.2.4 มาตรการลงโทษผู้ประกอบการที่ไม่แสดงฉลาก ของสินค้าที่ถูกควบคุมฉลาก.....	64
1.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ- สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.....	65
1.3.1 สิทธิหน้าที่ประชาชนในการมีส่วนร่วม รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม.....	66
1.3.2 มาตรการลงโทษผู้ก่อมลพิษ.....	67
1.3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาวะโลกร้อน.....	69
1.4 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2550.....	71
1.4.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การฯ.....	73
1.4.2 อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานขององค์การฯ.....	74
1.4.3 อำนาจของคณะกรรมการบริหารองค์การฯ.....	75
1.5 องค์การที่เกี่ยวข้องกับการออกฉลากคาร์บอนไทย.....	81
1.5.1 องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public Organization)--TGO).....	81
1.5.2 สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (Thailand Environment Institute--TEI).....	84

1.5.3 ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนา- วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (National Metal and Materials Technology Center--MTEC (A Member of NSTDA)).....	85
2. กฎหมายต่างประเทศ (Carbon Labeling Act of 2009 มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา).....	86
2.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์.....	86
2.2 หลักเกณฑ์การออกฉลากคาร์บอน.....	88
2.3 อำนาจของคณะกรรมการรัฐ.....	89
3. มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศกับภาวะโลกร้อน.....	90
3.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ค.ศ. 1992.....	91
3.2 พิธีสารเกียวโต ค.ศ. 1997.....	94
3.3 อนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการตัดสินใจและการเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998.....	97
4 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค กับฉลากคาร์บอน.....	100
1. ปัญหาสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคต่อการเลือก สินค้าฉลากคาร์บอน.....	100
2. ปัญหากรณีจำเป็นหรือกรณีอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ในการรับรู้ฉลากคาร์บอน.....	109
3. มาตรการบังคับโทษผู้ก่อการฉ้อโกงคาร์บอนไดออกไซด์กับหลัก ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง (Res Ipsa Loquitur).....	115

บทที่	หน้า
4. กลไกการตรวจสอบฉลากคาร์บอนภายหลังการขึ้นทะเบียนกับ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน).....	119
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	122
1. บทสรุป.....	122
2. ข้อเสนอแนะ.....	126
ภาคผนวก	
ก Carbon Labeling Act of 2009 (California State United States of America).....	130
ข พระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2550.....	136
ค ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองเครื่องหมาย- ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์.....	157
บรรณานุกรม.....	159
ประวัติผู้เขียน.....	166

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในหน่วยของการ์บอนไดออกไซด์ เทียบเท่า (ล้านตัน) และร้อยละของการปล่อยจากแต่ละภาค ในปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000).....	25
2 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองเครื่องหมาย ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์.....	158

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 ฉลากลดคาร์บอนแบบเดิม.....	32
2 ฉลากลดคาร์บอนแบบปัจจุบัน.....	33
3 ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์.....	35
4 ฉลากคาร์บอนสำหรับยานพาหนะ.....	49
5 ฉลากแสดงปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อ หน่วยผลิตภัณฑ์และฉลากแสดงปริมาณการปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง.....	52